

ЧРЕЗ
Г-ЖА НАТАЛИЯ КИСЕЛОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА 51 НС

05
13 

ДО
Г-Н АНДРЕЙ ЧОРБАНОВ –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА
ПО ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В
51-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 79, ал. 1 от Правилника за организацията и дейността на Народното събрание, внасяме предложение за изменение на приетия на първо гласуване Законопроект за изменение и допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование със сигнатура 51-502-01-37, внесен от Министерски съвет на 21.07.2025 година:

1. В § 2, т. 2 (относно създадените в чл.5 нови алинеи 3, 4 и 5) да отпадне.
2. § 4 (относно отмяната на чл. 10, ал. 4 и 5) да отпадне.
3. § 11 (относно промените в чл. 24) да отпадне.
4. § 18 (относно създаването на чл. 51а) да отпадне.
5. § 20 (относно промените в чл. 55) да отпадне.
6. § 21 (относно създадените в чл. 62 нови алинеи ал. 3 и 4) да отпадне.
7. В § 25, т. 1 (относно създадената в чл. 77 нова ал.3) се изменя така:
„1. Създава се нова ал.3:
„(3) Общообразователната подготовка подпомага и придобиването на социални умения за личното благополучие и пълноценната реализация на детето в обществото.““
8. В § 34, т. 2 (относно създадените в чл. 99 нови ал. 8 и 9) се изменя така:
„2. Създават се ал.8 и 9:
„(8) Общините задължително организират и осъществяват дейности по образователна десегрегация и недопускане на сегрегация в училищата и детските градини, изготвят годишна програма, която се приема от общинския съвет.““
„(9) Критериите за определяне на училищата и детските градини, в които е необходимо да се осъществяват дейностите по ал.8, се уреждат в държавния образователен стандарт за институциите.“
9. В § 39 (относно измененията и допълненията на чл.107), т. 2 и т. 3 да отпаднат.
10. В § 47, т. 1 (относно създадената в чл.117 нова ал. 2) се създава т. 7:

„7. достъпност и четливост на съдържанието и текстовете на изпитните материали.“

11. В § 48 се правят следните изменения и допълнения:

„1. Създават се нови ал. 5 и 6:

„(5) За учениците, на които се предоставя езикова подкрепа под формата на интеграционно обучение или подготвителен езиков клас, оценката е показател за степента, в която са постигнати компетентностите, заложиени в рамковата програма по чл. 76, ал. 10.

(6) Учениците със специални образователни потребности може да използват асистиращи технологии за достъпване на текста и съдържанието на учебния материал и на изпитните материали на национално външно оценяване и държавен зрелостен изпит, определени в плана им за подкрепа на личностното развитие. Вида на асистиращата технология се определя от училищния екип за подкрепа на личностното развитие. Контролът по ползването на асистиращата технология по предназначение по време на национално външно оценяване и държавния зрелостен изпит се осъществява от квесторите.“

2. Досегашната ал. 5 става ал. 7 и в нея след думите „Не се поставят оценки“ се добавя „по учебния предмет Добродетели и религии“ и се поставя запетая.

3. Досегашната ал. 6 става ал. 8.“

12. Параграф 50 (относно създадената в чл. 120 нова ал. 9) да отпадне.

13. В § 53, т. 2 (относно създадената в чл. 124 нова ал. 2) се изменя така:

„1. Създава се нова ал.2:

„(2) Учениците по ал. 1, на които се предоставя езикова подкрепа по чл. 16, ал. 4, т. 2 повтарят класа.““

14. В § 56 (относно чл. 138) се създава ал. 7:

„(7) Учениците със специални образователни потребности по чл. 120, ал.7, които са завършили обучението си в последен гимназиален клас, но само по един непрофилиращ учебен предмет имат качествена оценка, може да се явят на задължителните държавни зрелостни изпити и да придобият диплома за средно образование при оценки най-малко „среден 3“ по останалите учебни предмети и модули и на държавните зрелостни изпити.“

15. В § 66 (относно чл. 151) се правят следните изменения и допълнения:

„1. Създава се нова т.1:

„1. Ал.2 се изменя така:

„(2) Учебникът е произведение – делима съвкупност от теми и електронен файл, съдържащ текстовете на уроците във формат годен за адаптация и индивидуализиране чрез текстообработка, създадено в резултат на творческа дейност, което е одобрено от министъра на образованието и науката за осигуряване на училищната подготовка. Учебникът е дидактическо средство, което подпомага цялостното

обучение на ученика по определен учебен предмет или модул за овладяване на компетентностите, посочени в държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, държавния образователен стандарт за профилираната подготовка или държавния образователен стандарт за придобиването на квалификация по професия, както и в съответната учебна програма. Електронният файл, съдържащ текстовете на уроците във формат годен за адаптация и индивидуализиране чрез текстообработка е неделима част от учебника за изпълнение на целите на приобщаващото образование за учениците със специални образователни потребности.“

2. Досегашните точки 1, 2, 3, 4 и 5 стават съответно 2, 3, 4, 5 и 6.“

16. Параграф 119 (относно чл. 218) се изменя така:

„§ 119. В чл. 218 се правят следните изменения:

„1. Алинея 1 се изменя така:

„(1) Функциите, професионалните профили, длъжностите и необходимата за заемането им професионална квалификация и психична пригодност, както и условията и редът за повишаване на квалификацията, за кариерното им развитие и за оценката на качеството на труда на педагогическите специалисти, включително критериите за оценка на качеството на труда и на психичната пригодност и съставът на комисиите за оценка на качеството на труда и на психичната пригодност, се определят с държавния образователен стандарт за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти.“

2. Алинея 2 се изменя така:

„(2) Държавният образователен стандарт за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти определя условията и реда за организиране и провеждане на практическа подготовка на стажант-учителите и оценката на тяхната психическа пригодност по чл. 214.“

17. Параграф 144 (относно създаването на нови чл. 264а, чл. 264б и чл. 264в) да отпадне.

18. В § 158 (относно чл. 347, ал.7) т.7 се правят следните изменения:

„7. Алинея 7 се изменя така:

„(7) Събраните средства от глоби постъпват в приход по бюджета на съответната община и се разходват само за материално подпомагане на деца, нуждаещи се от лечение, рехабилитация или помощни средства и асистирани технологии в съответната община.““

19. В § 159 (относно § 1 от Допълнителните разпоредби) се правят следните изменения и допълнения:

„1. Създава се нова т.5:

„5. Електронен файл, съдържащ текстовете на уроците във формат годен за адаптация и индивидуализиране чрез текстообработка“ е електронен

документ, който съдържа текстовете на уроците със съдържащите се в тях фигури и таблици с наименованията към тях. Форматът на електронния документ трябва да е такъв, че да позволява текстообработка, адаптиране и индивидуализиране спрямо нуждите на ученика със специални образователни потребности. Електронният файл на съответния учебник се предоставя на училището от издателството след подадена заявка. Съответният файл на учебника може да се ползва само за целите на обучението на учениците със специални образователни потребности.“

2. Досегашните точки 5 - 14 стават съответно 6 – 15.“

20. Създава се нов § 170:

§ 170 В Закона за авторското право и сродните му права (Обн. ДВ. бр.56 от 29 Юни 1993г., изм. ДВ. бр.63 от 5 Август 1994г., изм. ДВ. бр.10 от 27 Януари 1998г., изм. ДВ. бр.28 от 4 Април 2000г., доп. ДВ. бр.107 от 28 Декември 2000г., изм. ДВ. бр.77 от 9 Август 2002г., изм. ДВ. бр.28 от 1 Април 2005г., изм. ДВ. бр.43 от 20 Май 2005г., изм. ДВ. бр.74 от 13 Септември 2005г., изм. ДВ. бр.99 от 9 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.29 от 7 Април 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.73 от 5 Септември 2006г., изм. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 28 Април 2009г., изм. ДВ. бр.25 от 25 Март 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.21 от 8 Март 2014г., доп. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 29 Март 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.94 от 13 Ноември 2018г., изм. ДВ. бр.17 от 26 Февруари 2019г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 14 Юни 2019г., изм. ДВ. бр.98 от 13 Декември 2019г., изм. и доп. ДВ. бр.100 от 1 Декември 2023г., изм. ДВ. бр.70 от 20 Август 2024г.), се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 18 се създава ал. 5:

„(5) Авторите и носителите на авторски права върху произведения, създадени за учебници, предложени за одобрение и включване в списъка на одобрените от Министерството на образованието и науката учебници, предоставят към комплекта документи и съгласие за възпроизвеждането и разпространението на електронен документ – файл, с възможности за текстова обработка, съдържащ само текста, фигурите и таблиците на уроците. Този файл се счита за неразделна част от учебника и може да бъде използван единствено за учебни цели, свързани с обучението на ученици със специални образователни потребности с цел приобщаването им.“

2. В чл. 24, ал. 1, се създава т. 8а:

„8а. използването на части от публикувани произведения, включително в електронна форма като част от учебници, одобрени от Министерството на образованието и науката, е допустимо за учебни цели, при условие че

това използване не нарушава правата на носителите на авторските права и не възпрепятства нормалното използване на произведението.“

3. В чл. 45 се създават ал. 3 и 4:

„(3) Договорите за създаване на учебници, които подлежат на одобрение от Министерството на образованието и науката, трябва да включват съгласие за предоставяне на текста, фигурите и таблиците на уроците в електронна форма с възможност за текстова обработка като част от учебника за нуждите на обучението и приобщаването на учениците със специални образователни потребности.“

„(4) Лицензионните споразумения за учебници, одобрени от Министерството на образованието и науката, включват правото на възпроизвеждане и разпространение на текстовете на уроците от съответния учебник в електронна форма с възможност за текстообработка за нуждите на обучението и приобщаването на учениците със специални образователни потребности.“

21. Досегашните § 170, 171 и 172 стават съответно § 171, 172 и 173.

Вносители:

Коста Георгиев Стоянов

МОТИВИ

По т. 1: Отпадането на § 2, т. 2 се налага, тъй като формулировката „от раждането до задължителната възраст за училищно образование“ е неуместна, защото от раждането грижите за новороденото и за детето в ранна детска възраст от 1 до 3 години е приоритет на семейството. Институционализираната масова система на МОН няма как да предостави на малкото дете необходимата грижа и внимание; „задължителна възраст“ не е точно понятие, би следвало да е „задължително училищно образование“. Яслите не са задължителни, за децата е по-добре да не посещават ясли, предвид високата заболяемост и липса на квалифициран персонал. Разбира се, когато родителите са затруднени – яслата става решение, докато не се намерят други, индивидуални грижи. Изпълнението на Стратегическата рамка за развитие на образованието, обучението и ученето в Република България за периода 2021-2030 г. се очаква да доведе и до увеличаване на средния брой години, прекарани в образование до 14 години през 2030 г. (стр. 105 Одитен доклад на Сметната палата „Осигуряване на качеството на училищното образование“ за периода от 01.01.2019 г. до 30.06.2023 г.

По т. 2: § 4 отпада, тъй като практиката показва, че частните детски градини и училища имат възможности да осигурят среда с по-малък брой деца и ученици в група и паралелка и по такъв начин да отговорят на необходимостта от индивидуализиране на обучението и възпитанието на деца със СОП или с таланти и дарби. Практиката показва също, че понякога именно частните училища са последна възможност деца със СОП да не отпаднат от образователната система, именно поради създадените от МОН и от ЗПУО унифициращи задължителни кардинално неотменими условия на обучение в общинските и държавните училища. Държавата е длъжна да подкрепи родителите да осигурят най-добрите или оптималните възможности за децата си, особено със СОП, или пък с изяви дарби. Искаме частните училища да продължат да получават средства от държавата, ако приемат деца със СОП, тъй като за някои деца със СОП това е единствената алтернатива въобще за обучение.

По т. 3: § 11 отпада, тъй като яслите трябва да останат в обхвата на министерството на здравеопазването по две основни причини: профилактиката не е обект на образователния процес и в ранна детска възраст здравословното развитие на бебето и детето е от първостепенна важност и от първостепенна важност са закаляването, физкултурните занимания и гимнастиката, приучаване към хигиенни навици, здравословно хранене, свободна игра на чист въздух. Замяната на „отглеждане“ с „ранна детска грижа“ не прави разлика в качеството и бюджета, отделен за яслената среда. Понятието „ранна детска грижа“ има три компонента, които събрани заедно звучат неадекватно: каква друга да е грижата в яслите освен ранна и детска. Понятието „ранна грижа“ е нонсенс, тъй като грижите в яслите винаги се прилагат при отчитане на закономерностите на ранната детска възраст (от 1 до 3 години), т.е. предложеното понятие е недостатъчно обмислено и ще създаде нови усложнения ко е и кое не е „ранно“, кое е „грижа“.

По т. 4: § 18 отпада, защото Държавната администрация трябва да се намалява като брой и структури, а не да се раздува със съответните щатове и бюджети. Към момента ориентирането към професионални профили и кариерно развитие се осъществяват от кариерни консултанти, чиято консултативна дейност е извънучилищна и така и трябва да бъде, за да няма вмешателство от страна на държавни експерти при избора на профил, професия и при кариерно консултиране на учениците.

По т. 5: Мотивите за отпадането на § 20 съвпадат с мотивите за отмяната на § 11.

По т. 6: § 21 отпада, тъй като изискването за десегрегацията противоречи на изискването за райониране. В райони с предимно ромско население, училищата са сегрегирани по райони. Ако се въведат изключения на районирането само за ромите, това е дискриминация по етнически произход и ще отиде на съд.

По т. 7: В § 25, т. 1 предвижда промени в чл. 77, като се въвежда нова ал. 3, която предлагаме да се измени по посочения начин, тъй като емоционалното състояние на ученика зависи от множество фактори, голяма част от които външни – на средата. Когато средата не подкрепя естественото и здраво емоционално развитие на детето, няма как да се очаква общообразователните предмети да го правят. Процесът на възпитание и нравствено формиране минава през доверие и разбиране, а към момента такива отношения в училището са рядкост, поради пълната институционализация и формализация на образованието, което се постигна за 10 години прилагане на този закон и ДОС.

По т. 8: В § 34, т. 2 се предлага изменение на новите ал. 8 и 9 тъй като сегрегацията е продукт на настоящия закон и настоящия обществен ред, постигнат с огромно количество изменения на нормативните и под-нормативните актове. Реално приетите закони за последните 12 години доведоха до засилена тенденция към сегрегация и депопулация на големи територии от държавата, по тази причина поставяне на условия при предприемане на действия от общините и вitiesвати изрази и свиване на рамките на действие, идеята просто няма да проработи. По тази причина един по-изчистен от допълнителни спънки текст е по-добър вариант.

По т. 9: Предложението за отпадане на изменението в § 39, т. 2 и т. 3 се налага, тъй като се открива противоречие с чл. 12 от Закона за предучилищното и училищното образование. Чл. 12 от ЗПУО гарантира правото на децата със СОП да получават подкрепа за личностно развитие, съобразена с техните индивидуални потребности. Тази подкрепа се осигурява чрез индивидуални образователни планове, които се изготвят в сътрудничество между родители, специалисти и образователни институции. Предвижданата възможност за преместване на ученици със СОП в други училища без предварително съгласие и участие на родителите в процеса или формалното им участие с един глас срещу 4-5 гласа на останалите членове от ЕПЛР в противовес, нарушава баланса на интересите на заинтересованите страни. Противоречие с Конституцията на Република България: в чл. 47, ал. 1 е фиксирано правото и задължението на родителите да отглеждат и възпитават децата си. Това включва и правото да участват активно в процесите,

които засягат образованието и развитието на техните деца и да вземат решения за това от свое име. Предложената от МОН промяна нарушава това основно право, като ограничава възможността на родителите вземат решения относно образованието на техните деца със СОП. Противоречие с Конституцията на Република България - чл. 4, ал. 1, който изисква законите да бъдат ясни, точни и непротиворечиви.

По т. 10: В § 47, т. 1 изменението се налага, тъй като изпитните материали трябва да са четливи и достъпни като текстове. От години учителите прилагат форми на дискриминация като сбиват съдържанието на изпитните материали чрез умаляване на шрифта, разпечатване във малък формат на текста, за да съберат 2 или 4 страници на един лист и то този начин претрупването на съдържанието пречатства ученика да прочете. Получава се визуално насищане, което е труднопреодолимо дори за възрастни, трениране четящи, а какво остава за деца в училище.

По т. 11: В § 48 изменението се налага съобразно чл. 3, ал.2, т.2 и 3, чл. 171, чл. 174 и чл. 187 от ЗПУО, които постановяват, че образованието в Република България е приобщаващо, достъпно и насочено към осигуряване на индивидуална обща и допълнителна подкрепа за личностното развитие на всеки ученик. Наредба за приобщаващото образование въвежда индивидуални планове за подкрепа на учениците със СОП, включително възможности за използване на специални педагогически и технически средства. Чл. 118, ал. 1-5 от ЗПУО уреждат принципите на оценяването, включително националното външно оценяване и държавните зрелостни изпити, но не съдържат изрична уредба за използване на асистирани технологии, което създава нормативен вакуум и води до неравнопоставеност при оценяването. Реална равнопоставеност при оценяване е необходима. Учениците със СОП често срещат затруднения при четене, зрительно възприемане или моторна координация. Без възможност за използване на подходяща асистирани технология, те не могат да демонстрират реалните си знания и умения, което води до формална, но не фактическа дискриминация. Правната яснота и еднакво прилагане също са необходими. В момента Наредбата за приобщаващо образование допуска използване на технологии за достъпване на материала, върху който ученикът ще бъде оценяван в клас по усмотрение, което води до неравномерна практика и риск от оспорване на резултатите. Изричен законов текст ще въведе унифицирана и прозрачна процедура. Така подкрепата на приобщаващото образование ще обхване и оценяването. Когато не можеш да достъпиш изпитния материал, ще имаш слаб резултат. Асистирани технологии са неразделна част от приобщаващата образователна среда и тяхното използване в процеса на оценяване е естествено продължение на адаптираните методи на преподаване. Ресурси за осигуряване на асистирани технологии при отделните случаи на учениците могат да се предвидят по Дейност 4 от Националната програма „ИКТ в нач. и предуч. Образование“.

По т. 12: В § 50 се предлага новата ал. 9 на чл.120 да се отмени поради следните причини:

1. От оценките на НВО зависи по-нататъшното образователно развитие на ученика, следователно предложената „окончателност“ не отговаря на целите на образованието, заложи в този закон, а именно: чл. 5, ал. 1 т. 6. формиране на устойчиви нагласи и мотивация за учене през целия живот, съответно окончателната оценка, за 42% от получилите двойка на матурата означава окончателна невъзможност да се развиват към висше образование, понеже с двойка на матурата не получават дипломи, с които да кандидатстват; чл. 5, ал. 1, т. 7. придобиване на компетентности за разбиране и прилагане на принципите на демокрацията и правовата държава, на човешките права и свободи, на активното и отговорното гражданско участие, съответно каква демокрация ще приложим към учениците, които поради обективни ЧОВЕШКИ причини са се провалили на матура?!

2. Оценката на НВО е административен акт и като такъв може да бъде обжалван

3. МОН няма компетентност да определя кои административни актове могат и не могат да се обжалват

4. На 28.03.2025 г. Върховният административен съд (ВАС) обяви за нищожна забраната да се оспорват оценките от матурите. Тя е въведена от МОН с Наредба № 11 от 1 септември 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците и заради нея не могат да се коригират дори и очевидни грешки при оценяването. ВАС установява, че министърът не е имал право да уреди подобни въпроси с наредбата, надхвърлил е законовата делегация да издаде подзаконовия акт и на практика е дописал Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО).

По т. 13: В § 53 се налага изменение на ново предложената ал. 2 в чл.124, тъй като според предложението учениците от български произход, с български майчин език, които не са усвоили компетентностите, заложи в учебната програма по Български език и литература ще бъдат дискриминирани спрямо учениците от чуждестранен произход, с друг майчин език и които също не са усвоили компетентностите, заложи в учебната програма по Български език и литература. Дискриминация е едните да повтарят първи клас, а други – не, тъй като критерият за „повтаряне на класа“ е неусвоени компетентностите, заложи в учебната програма по Български език и литература, без значение от етнически произход, националност и майчин език.

По т. 14: В § 56 се предлага нова ал.7 в чл. 138, тъй като учениците със СОП, обучаващите се в масовите училища, често срещат трудности по няколко учебни предмета и не могат да покрият държавните изисквания. В малък процент от случаите ученици със СОП биват оценявани с количествени оценки по всички останали учебни предмети с изключение на един, непрофилиращ. Такива са втория чужд език за професионалните гимназии, музиката за техническите гимназии, математиката в училището по изкуствата и др. Учениците със СОП са многообразна група от деца със своя потенциал и способности, които биват развивани както в условията на училищното обучение, така и в извънкласни занятия. Например, ученик със СОП може да е чудесен музикант или актьор, но да

не получи възможност да продължи образованието си по музика и актьорско майсторство в университета, тъй като вторият чужд език е поставен на качествена оценка и валидирането след 10 клас, внесено като предложение в ЗИД на ЗПУО на МС, остава невъзможно, поради сложността на материала, но и поради ограничените възможности на младежа със СОП по този учебен предмет. Съответно, зарази тази единствена качествена оценка, ученикът няма да получи диплома и държавата ще ограничи възможностите му за обучение във висше училище по изкуствата

По т. 15: В § 66 се разширява смисъла на понятието учебник, тъй като е необходимо в ЗПУО, а не просто в държавния образователен стандарт за учебниците или за приобщаващото образование, да се регламентира правото на учениците със СОП да достъпват съдържанието на учебниците, като това става чрез текстообработка и адаптиране на съдържанието на уроците. Съдържанието на текстовия файл, без който учебниците не могат да влязат в списъка, ежегодно одобряван от министъра, и съответните промени в Закона за авторското право в преходните разпоредби на този ЗИД, ще гарантира на учениците със СОП, че ще могат да обработват за постигане на достъпност на текстовете от уроците. Към момента електронните учебници не позволяват подходяща за индивидуалния случай на детето със СОП обработка на текстовете и адаптирането им към ИНДИВИДУАЛНИТЕ нужди в полето на многообразието на форми степени и видове състояния на училищните затруднения. Едно е сигурно обаче: цялата образователна система се крепи на ЧЕТЕНЕТО и ако учебниците и въобще учебното съдържание е недостъпно, то детето се оказва в затворения кръг на неуспех в училище. Електронният файл с текстовете от учебниците, подлежащи на текстообработка е липсващото звено при приобщаването в директната работа в клас и при самоподготовката.

По т. 16: В § 119 се изменя чл. 218, тъй като учителите ежедневно работят с деца, които се влияят силно от поведението, емоциите и реакциите на възрастните. Психичната неустойчивост, депресията, бързата раздразнителност или други разстройства могат неволно да доведат до конфликти, вербално насилие или неадекватни реакции към учениците. Редовните проверки ще минимизират риска от ситуации, които могат да застрашат благосъстоянието на децата. Превантивната оценка на психическата пригодност може да подпомогне ранното откриване на професионално прегаряне и други състояния, които влияят на качеството на преподаване. Лице с недиагностицирано, нелекувано биполарно разстройство, алкохолизъм, депресия не трябва да работи с деца, тъй като детската психика е пластична и се адаптира към дефицитите и излишъците в поведението на възрастните. Учителството е професия за работа за личностно, социално, нравствено и физическо развитие на деца, а не социален статут. Съответно пригодността за работа с детската психика и поведение, както и способността за създаване на здравословни отношения с децата трябва да е част от изискванията за заемане на длъжността. Подобни проверки вече се изискват при професии като полицаи, шофьори на обществен транспорт, медицински специалисти и военни.

Учителите носят не по-малка отговорност — те възпитават и влияят на психичното развитие на децата. Следователно, въвеждането на психологическа оценка е логична и обоснована мярка. Оценката за психична пригодност може да се регламентира не като еднократен акт, а като периодична проверка (например на 3 години), свързана със системата за оценка на квалификацията и професионалното развитие. Тя би могла да се провежда от лицензирани психолози по стандартизирана методика, с цел оценка на стресоустойчивост, емоционална стабилност и комуникативни умения. Така системата ще осигури подкрепа, а не санкция, за учителите в риск.

По т. 17: § 144 се отменя, тъй като под въздействието на настоящите законови регламенти в България, включително в областта на образованието и социалната политика, цели райони са етнически и икономически сегрегирани. Под въздействието на законова мярка „райониране“ шансът някое дете да попадне в различна среда от тази, в която расте и която не е благоприятна, е минимален. Предложеният текст противоречи на предложения § 35 от ЗИД на ЗПУО, внесен от МС.

Вариантът е да се дефинира електронна система за случаен подбор за до три места на първокласник, от които три родителите да изберат едно място. Системата да работи без оглед на района на живеене и без оглед на етническия произход, тъй като в противен случай са налице признаци на дискриминация по социален статус и етнически произход.

И районирането и сегрегирането са последствия от толерантността в системата към ниското качество на кадрите. Посредствените учители, които са мнозинство, постепенно също попадат в ситуация на сегрегация.

По т. 18: Промените в параграф 158 се налагат, защото събраните средства остават в общината и се пренасочват целево към перо със системен недостиг на средства, вместо да потъват в общ бюджет „за образование“, без видим ефект за местните хора. Това създава затворен, позитивен финансов цикъл, в който парите се използват за реални социални цели: лечение, рехабилитация, закупуване на помощни средства и асистирани технологии или подкрепа за деца с хронични заболявания, редки болести, агресивни и бързоразвиващи се онкологични заболявания, специфични нарушения на способността за учене и други. Мярката ще има осезаем обществен ефект и ще повиши доверието в общините, гражданите биха приели глобите да се събират и разпределят за страдащи деца. Когато родителите знаят, че при неизпълнение на задълженията им глобите ще послужат за благородна, общественополезна кауза, това може да намали социалното напрежение и да има възпитателен ефект и по-добра събираемост. Вместо наказанието да бъде възприемано като чисто репресивно, то придобива положителен социален смисъл — подпомагане на други деца. Това може да мотивира и родителите да бъдат по-активни в училищния процес, защото ще виждат, че системата има човешко лице. Това предложение може да се реализира чрез създаване на целеви общински фондове. в който постъпват средствата от тези глоби.

По т. 19: В § 158 се добавя ново понятие в допълнителните разпоредби. Съгласно чл. 3, ал. 2, т. 2 и 3 и чл. 26 от ЗПУО, образованието в Република България е задължително, достъпно и приобщаващо. Предложението е в пълно съответствие с чл. 24 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана от Република България, който задължава държавите да осигурят достъп до образование чрез подходящи формати и технологии. То е в унисон и с Директива (ЕС) 2019/882 относно достъпността на продуктите и услугите, която насърчава осигуряването на достъпни електронни материали. Учениците със СОП имат право да се обучават по адаптирани учебни програми и материали, съобразени с техните индивидуални потребности. За да бъде това право реално осъществимо, е необходимо учебното съдържание да бъде предоставено във формат, който може да бъде обработван, адаптиран и персонализиран според нуждите на конкретното дете. В момента учебниците се предоставят от издателствата основно във фиксирани електронни формати (PDF, ePub и др.), които не позволяват текстова обработка – съответно индивидуализация и адаптация, а ресурсните учители нямат това физическо време, за да я извършат при наличните формати. При адаптиране за ученици с различни дефицити (когнитивни трудности, специфични нарушения и др.) е необходимо редактиране на текста, промяна на шрифта, контраста, разстоянието между редовете, добавяне на речеви подсказки или визуални подпори или инсталиране на текст-към-глас редактори, което към момента е невъзможно. Електронният файл (електронният документ), съдържащ текста на уроците във формат, годен за текстообработка, ще позволи: адаптиране на съдържанието към различни нива на четивна трудност; използване на софтуер за гласово четене за ученици със зрителни дефицити или специфични нарушения; преобразуване на текста в Брайл, аудио или увеличен шрифт; включване на допълнителни символи, пиктограми или опростен език при нужда. Всички тези обработки могат да се извършат както в училищна, така и в домашна среда с единствената цел съдържанието на текстовете да стане ДОСТЪПНО за децата.

Това ще осигури равнопоставеност в достъпа до учебно съдържание и ще подпомогне индивидуалното развитие на учениците със СОП. Ще се осъществи реално подобряване на условията за обучение на ученици със специални образователни потребности; Облекчаване работата на ресурсните учители и специалистите. Ще се повиши качеството и ефективността на приобщаващото образование, осъществявано директно в час. Най-накрая ще се определи законова яснота и съгласуваност между издателства, училища и институции без да са нарушени ничии права (вж. преходни разпоредби).

По т. 20: Предлага се нов § 170, отразен на систематичното му място, за изменение на Закона за авторското право и сродните му права, за да се осигури както интереса на авторите, така и правото на учениците със специални потребности на достъпни учебници.

Вносители:

Коста Георгиев Сотиров